Szaday Rezső

...És a civilek hova álljanak?

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 45. szám, 2019. november 8.

A viccben ugye a belga sorozásnál elhangzik a felszólítás, hogy flamandok jobbra, vallonok balra, mire Kohn megkérdezi, hogy „és a belgák hova álljanak”. Egy vicc nemcsak attól jó, hogy van csattanója, hanem attól is, hogy gondolkozásra is késztet(het), mert többrétegű. Esetleg túl lehet lépni azon az egyoldalú gondolkozáson, hogy az embernek eredendően nem csak egyetlen identitása van. Továbbá bárhol állhat az ember, nem a helyzetétől függ, hogy jó belga-e, és jó belgaként milyen szerepe lesz az ország életében.

Ez ugrott be nekem, amikor arról gondolkoztam, milyen szerepük volt a civileknek a mostani, de inkább az utóbbi időben lezajlott hatalmas fordulatban. Az átlagnál mindenképpen szorgalmasabban követem az eseményeket, de – bár lehet, hogy volt ilyen – nem találkoztam elemzéssel, amely valamelyest részletesebben vizsgálta volna ezt a kérdést. Meglátásom szerint többnyire két nagy témáról volt szó; nevezetesen a „pártok végre belátták, hogy az összefogás...”, illetőleg az „érthetetlen, hogy az emberek miért nem...” témájáról.

Pedig hát a két kérdéskör nyilvánvalón megbonthatatlan egységben működik, és ami bekövetkezik, az pedig szerves fejlődés, hogy úgy mondjam, tanulási folyamat eredménye.

A mindennapi életben való boldoguláshoz szükségünk van fogalmakra. Dobozokat gyártunk, hogy abba gyűjthessünk a dolgokat. Aztán a mindennapi élet során csodálkozunk, mert azzal kell szembesülnünk, hogy a dobozoknak nincsen, nem lehet határozott oldaluk, nem sikerült olyan egyértelmű fogalmakat definiálni, mint civil, civilség vagy politika, politikai tevékenység. Ezekkel a kérdésekkel bíbelődtünk a közelmúltban.

Nem is olyan régen, mégis a ködös távolból rémlik, hogy volt idő, amikor a „civilek” rendezvényeik otromba kisajátításának, arra való rátelepedési kísérletnek minősítették a pártok részvételi szándékát. Többen próbálták magyarázni, hogy egy dolog az elégedetlenség kinyilvánítása, más dolog az alternatíva felmutatása és megvalósítása, ami pártok nélkül elképzelhetetlen. Aztán egy idő után már jöhettek a pártok, de azonosítás (zászlók, kitűzők) nélkül, természetesen nem beszélhettek a pódiumról. Később ez az elutasítás fokozatosan csökkent. Az aktívabb, gondolkozó civilek és egyre erősödő szervezeteik alapvetően megváltoztatták ezt a pártokkal szemben mutatkozó zsigeri elutasítást, és elkezdődött az együttműköd(get)és. Másrészről a merevség oldódása, valamint a politikai és gazdasági helyzet mind elkeserítőbbé válása egyre több embert sarkallt aktivitásra, egyértelműen politikainak nevezhető tevékenységre, és született például egy protest megmozdulásból sikeresen kiemelkedő új start up párt.

Ennél jóval szélesebb körben a nem aktivizálódó emberek, az ezerszer elátkozott, megkérdőjelezett, politikusok által persze mindenkor „bölcsnek” titulált szavazók is elkezdtek gondolkozni. A 2018-as parlamenti választás még szükségszerűen sikertelen volt, aminek az okait sokan sokféleképpen interpretálták, többnyire a pártokat okolva. Arról viszont meglehetősen kevés szó esett, hogy mi volt a helyzet a választók átszavazási hajlandóságával és megtéveszthetőségével, azaz fél- vagy teljesen kamupártokra való szavazásával. Annál örömtelibb volt az EU-választás eredménye, amely a közvélemény ígéretes irányba fordulását mutatta. Talán még ennél is nagyobb gyakorlati haszna volt azonban a nem kormányoldali pártviszonyok drasztikus megváltozásának, nevezetesen a Jobbik térvesztésének és az LMP marginalizálódásának, ami nagymértékben növelte az összefogás lehetőségét.

Szerencsés és fontos körülmény, hogy helyhatósági választásokra készülve kiemelkedő jelentősége lett a

jelöltek lakókörzetben, kerületben, városban való ismertségének és elfogadottságának, ami növelte a civilek, értsd pártonkívüliek bevonásának igényét. Nem látszik vagy csak nagyon kevéssé, hogy országszerte ez mekkora munkát jelentett a pártok és a legkülönbözőbb rendű, rangú és méretű civil csoportosulások, alapítványok egyesületek, baráti körök stb. számára.

Megkockáztatom, hogy az elmúlt fél év hősei azok a civilek, akik nélkül – és ez teljes bizonyossággal kijelenthető – nem jöhetett volna létre az október 13-i siker. Ezen emberek és szervezetek egy részének tevékenysége a kampány után nagyobbára lecsökken vagy megszűnik. Remélhetően, szükség esetén, konszenzus teremtésének elősegítésére kéznél lesznek. Másik része, mivel a választás eredményeként az önkormányzati munka részeseivé váltak, most már politikusként (?) lesz velünk.

Nézzük meg a VIII. kerület különleges esetét. Józsefvárosi polgármester lett a független, de pártok által felkért és támogatott, közismert és kedvelt rádiós szerkesztő, korábbi kerületi civil aktivista (!). Kampányát, amit másutt részben a pártok tagjai (de többnyire párton kívüli aktivistái és szimpatizánsai [civilek?] segítettek), párt helyett (nyilván a kiterjedt aktivistahálózatára támaszkodva) a döntően virtigli civil „A város mindenkié alapítvány” vitte, a polgármestert felkérő pártok hathatós, valószínűleg túlnyomórészt anyagi támogatásával. Különleges élményt jelentett számomra az erről szóló *Miért nyert az ellenzék Józsefvárosban?* című YouTube-videó. Az interjú alanya egyébként kitért az emberek tudatosabb választására. Valószínűleg ugyanez volt a helyzet országszerte, azaz ahol adott volt az egyetlen ellenzéki jelölt, nem volt probléma a jelölt pártállása és a kamupártok figyelmen kívül hagyása. Az új polgármester – ha jól értem – továbbra is távol kívánja tartani magát a pártok ideológiájától, bármiféle súgástól, ami lehetővé teszi számára a kompromisszummentes tevékenységet. Tény, hogy ez utóbbit szó szerint nem lehet tartani. Amire törekedni kell, az a minél kevesebb és tisztességesebb kompromisszum. Ezt viszont egy párton kívüli, független politikus könnyebben valósíthatja meg.

Gondolom, a főpolgármester kampányában részt vevő, a legkülönbözőbb helyekről érkező emberek civilek (voltak). Nem is annyira csak a civilekről, hanem egy ígéretes új világról kaphatunk érdekes képet a főpolgármester kampányáról szóló cikkben (*MaNcs*, 2019/42., okt. 17.) Kétségtelenül rengeteg a nehézség és nyomorúság, de látnunk kell, hogy egyúttal – hála egy sor tisztességes és felkészült embernek – egy sor örömteli elemet is felmutató tanulási folyamat zajlik Magyarországon. Ne maradjunk ki belőle!